O EDIȚIE DE LUX FRANCEZĂ DIN ANUL 1931 ÎN COLECȚIA BIBLIOFILĂ ALEXANDRA STURDZA:

„MACBETH“ în viziunea lui Albert Décaris

Ana ANDREESCU

Opera lui Shakespeare este cunoscută în Franța în special prin traducerile lui V. Hugo, A. Gide, G. Duval apărute la Flamarion, Vogel, Pléiade. Interesul ilustratorilor francezi nu a fost pe măsura traducerilor. Dressa ornamentează ediția Vogel din 1921 a lui „Antoniu și Cleopatra“ cu letrine gravate în lemn de Llano Fronz. Alte ediții, însă, reiau ilustrațiile artiștilor englezi Simmonds (30 de ilustrații în trichromgravură) Linton james (35 il. col. hors Texte), W. Hatherell (il. col. hors-texte).

Un interesant aspect ne-a relevat lucrarea lui Gordon Ray „Illustrator and the books in England from 1790–1911“ editată de Morgan Library în 1976 la Oxford University Press, anume, numărul mic de lucrări ilustrate din opera lui Shakespeare existente în Marea Britanie. O singură lucrare ilustrată de Arthur Raxkham cu litografii color este citată de Gordon Ray. În expoziția din 1973 organizată de Joseph Blumenthal „Art of the printed book“ nu figurează nici o lucrare ilustrată din teatrul lui Shakespeare. Iar în expoziția din 1976 organizată de Morgan Library figurează numai „A Midsummer Night's Dream“ editată de W. Heineman în 1908 – 1909, tipărit la Ballantyne, cu decorație în lemn.

În acest peisaj, se detașează ca excepțională ilustrația lui Albert Décaris la „Macbeth“ apărută la editura Fuseau chargé de laine, în 1931.

Această editură, cu o existență vremelnică în deceniul trei al secolului al XX-lea a scos câteva ediții din diverși autori în condiții grafice, cu materiale de bună calitate și în tiraje reduse, care se adresau, de bună seamă, colecționarilor. Efortul financiar mare a determinat, probabil, dispariția acestei edituri de excepție. Puținătatea informației cu privire la editarea cărților frumoase în prima jumătate a sec. a. XX-lea existente la noi nu ne-a permis să aflăm mai multe date despre acestă editură.

Grolier în al său „Guide du bibliophile“ Paris, 1946, menționează editura și lucrarea în discuție care valora în 1944, 16.200 franci vechi.

Este însă necesar să subliniem faptul că, în general, teatrul a fost puțin ilustrat prin lucrări capabile să existe prin ele însele. Dacă s-au făcut orecare ilustrații acestea au fost schițe de personaje și costume. Și din această perspectivă exemplarul din Macbeth este o excepție. Lucrarea este un in folio purtând numărul 35 dintr-un tiraj de 285 pe hârtie Montval cu 112 gravuri cu dăltița pe aramă, realizate de Albert Décaris.

Albert Décaris, desenator, gravor, sculptor în lemn, freschist (n. 1901) a avut o intensă activitate în deceniile 2–3–4 ale sec. al XX-lea.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

În 1929 a primit premiul Romei, iar în 1945 a expus la Salonul de Toamnă schiţa unei stampe color „Le paradis terestre". Ca ilustrator opera sa cuprinde ilustraţii la lucrări ale lui Leon Cathlin, Ronsard, La Rochefoucault, Vigny, Chateaubrian, Barrès, Emerson. „Maitre d'un graphisme sévère au service d'une riche imagination". Décaris este dintre artiştii care exprimă spiritul epocii „sens cesser de se fonder sur les plus hautes vertues de la tradition" (Benezit).

Ilustraţia la Macbeth îl desvăluie ca fiind mult mai mult decât atât, anume un interpret sensibil, inteligent, pătrunzător al operei lui Shakespeare. Filosofia ilustraţiei sale la Macbeth este pe măsura filosofiei operei ilustrate. Pasiunile transpar în fiecare trăsătură a dăltiţei, deformarea volumelor vizând deformarea caracterelor, mişcarea personajelor prelungind insinuant mişcarea aberantă a spiritelor. Reprezentările paznicilor visează teluricul, grobianul, lipsa spiritualului. Tentaţia fantasticului susţinută de o imaginaţie puternică şi slujită de mâna gravorului de talent crează o suită de personaje angoisante: vrăjitoare, spectre, spirite. Din sfera zoologicului gravorul creează animale - simbol, grefate pe replici cu valoare simbolică din text: vulturul, şarpele, bufnite, corbii, exprimând forţa, viciul, prevestirea morţii etc.

Există o adevărată simbolistică a mişcării creatoare de atmosferă. O înţepenire îngheţată a aerului, a vieţii vegetale însoţeşte apariţia vrăjitoarelor, celebrarea înscăunării regilor ucigaşi, scena morţii reginei. Angoisantă şi prevestitoare este frângerea mişcării în pădurea Birmnam (Fig. 2), precum şi zborul corbilor în jurul castelului Dunsinane. Mişcarea capătă accente delirante în dansul celor trei vrăjitoare şi în dansul geniului simbolizând spiritul ucigaş al lui Lady Macbeth.

Zborul este mişcarea sublimă atunci când Malcom şi Donalban fug din regatul blestemat sau capătă valenţe statice de mişcare prinsă în capcane îngheţată a atmosferei malefice în prezenţa reginei Macbeth (Fig. 3). Caii însoţesc întotdeauna zborul dar caii sunt prinşi de o violentă şi aberantă zbatere în momentul uciderii regelui Duncan, ca şi cum răul ar fi otrăvit aerul (Fig. 4).

Personajul principal, Macbeth, l-a inspirat pe artist mai mult decât regina vrăjitoare. Complexitatea lui pendularea între tentaţia puterii şi oroarea faţă de drumul către ea, transformarea lui din viteaz apărător al regatului în rege ucigaş sub influenţa necontenită a soţiei iubite, sunt surprinse cu forţă şi expresivitate de interpretul plastic al lui Shakespeare (Fig. 1). Macbeth bântuit de fabtomele victimelor sale este uman şi apropiat sufletului artistului gravor. Judecata sa finală asupra vieţii este plină de deznădejde: „ta vie... un pauvre comedien qui se pavanne et se tremousse durant son heure sur la scène et qu'en suite on n'entend plus".

Lady Macbeth copleşită de oroarea faptelor sale are ochii lunatici, mişcarea somnabulică, trăieşte deja în lumea umbrelor.

De o expresivitatea profundă sunt reprezentările viciilor lui Macbeth deplinse de Malcom şi Macduff.

Scenele gravate sunt, în general în pleinepage. Dar la începuturile actelor scenele sunt duble, şi numeroase sunt gravurile de mici dimensiuni plasate în text, susţinându-l, accentuând o replică.

Personalitatea gravorului este subliniată şi în acest fel: după felul cum îşi alege replicile inspiratoare dă textului lui Shakespeare propria sa înţelegere. teoria operei deschise este verificată şi în acest caz, iar abaterea de la diverse alte teorii, în interpretarea operei shakesperiene face din ilustraţia lui Albert Décares la Macbeth o operă personală, de suflet, care impresionează şi ar putea exista şi în absenţa

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

textului. Dar ea există aşa cum a dorit-o editorul, într-un volum tipărit cu caractere speciale, pe hârtie specială Montval, legat de celebrul legator francez Reé Aussourd. Exemplare nu ştim să mai existe în ţară, altele în afara acestuia păstrat în splendida colecţie bibliofilă a d-nei Alexandra Sturdza căreia îi mulţumim pentru că ne-a permis să intrăm în intimitatea acestei lucrări.

SUMMARY

A French Edition From the Year 1931 in the Bibliophile Collection of Alexandru Sturdza – „Macbeth" Illustrated by Albert Décaris

by Ana Andreescu

Shakespeare's works are famous in France especially due to translations by Victor Hugo, André Gide, G. Duval, published by Flammarion, Vogel, Pléiade. The interest of the French illustrators was not as elevated as the translations wold have required. Dressa ornamented the Vogel 1921 edition of "Anthony and Cleopatra", and the letters were carved in wood by Llano Fronz. Instead, other editions reprint the English illustrations created by Simmons (30 illustrations of trichrome engraving) Linton James (35 il. col. hors-texte), W. Hatherell (il col. hors-texte).

An interesting aspect was noted in the work of Gordon Ray "Illustrators and Books in England from 1790–1911" (published by the Morgan Library, Oxford University Press, 1976), that is, the small number of illustrated Shakespeare works existing in Great Britain. Gordon Ray cites only one work illustrated by Arthur Rackham with coloured lytographies. There was no illustrated Shakespeare work at the 1973 exhibition "Art. of the Printed book" organized by Joseph Blumenthal, and at the 1976 Morgan Library exhibition, only "A Midsummer Night's Dream" was present, illustrated in woodcut, published by W. Heinemann in 1908–1909, at Ballantyne.

In this context, Albert Décaris' illustration for "Macbeth" published at the Fuseau, in 1931, appears as exceptional.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

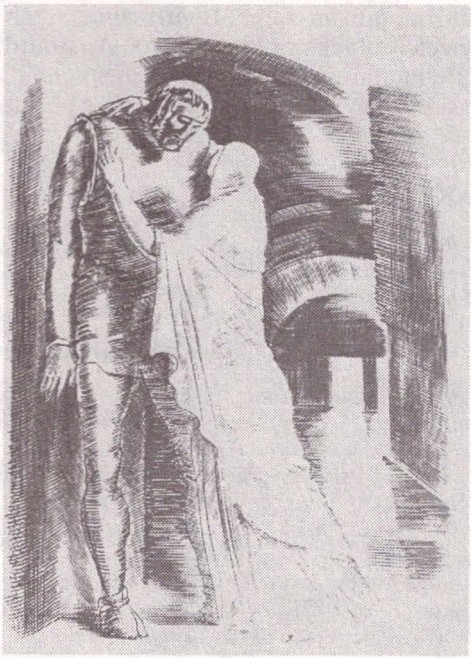

La campagne, près de la forêt de Birnam. Entrent, sous des drapeaux, au son du tambour, Malcolm, le vieux Siward et son Fils, Macduff, Menteth, Cathness, Angus, Lenox, Roß, suivis de Soldats en marche.

Fig. 2.

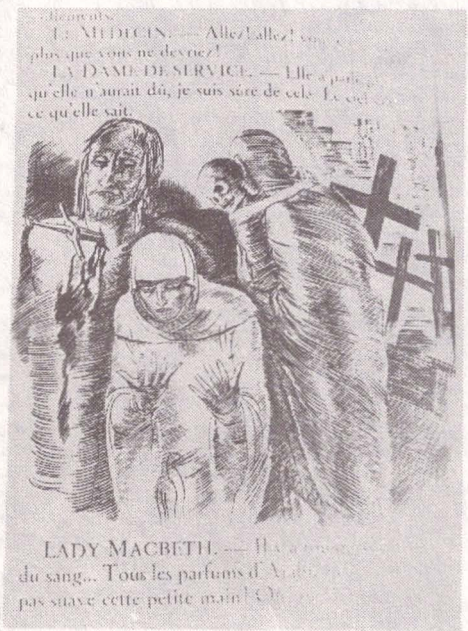

Fig. 3.

Hors du château de Macbeth. Entrent Roß et un Vieillard

Fig. 4.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro